

Sygn. akt III AUa 446/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 października 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Urszula Iwanowska
Sędziowie:	SSA Jolanta Hawryszko (spr.) SSA Romana Mrotek
Protokolant:	St. sekr. sąd. Elżbieta Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 23 października 2012 r. w Szczecinie

sprawy J. J.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K.

o emeryturę

na skutek apelacji ubezpieczonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 12 kwietnia 2012 r. sygn. akt IV U 66/12

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 446/12

UZASADNIENIE

W odwołaniu od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K. z 6 grudnia 2011 r. J. J. zaprzeczył, aby nie wykazał ustawowego stażu pracy uprawniającego do ustalenia prawa do emerytury w związku z pracą w warunkach szczególnych. Podniósł, że w latach 1972-1978 pracował jako nauczyciel zawodu, czyli w szczególnym charakterze, natomiast w okresie 1979-1988 jako ślusarz-spawacz-monter, co w jego ocenie, było pracą w warunkach szczególnych. Połączenie wskazanych okresów daje łączny staż pracy powyżej ustawowych 15 lat.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania. Ubezpieczony w szczególnym charakterze pracował bowiem 5 lat, 9 miesięcy i 20 dni, natomiast w warunkach szczególnych 9 lat, 5 miesięcy i 15 dni, jednak okresy pracy w warunkach szczególnych i w szczególnym charakterze nie podlegają sumowaniu. Organ nie zaprzeczył przy tym, że ubezpieczony spełnił pozostałe przesłanki warunkujące ustalenie prawa do wcześniejszej emerytury.

Wyrokiem z 12 kwietnia 2012 r. Sąd Okręgowy w Koszalinie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie.

Sąd I instancji ustalił, że J. J. urodził się (...)r. Posiada wykształcenie średnie; ukończył trzyletnią szkołę zawodową o profilu ślusarz, a następnie czteroletnie T. P. P. o specjalności obróbka skrawaniem uzyskując tytuł technika mechanika, uzyskał również kwalifikacje pedagogiczne do nauczania praktycznej nauki zawodu i przedmiotów zawodowych w zasadniczych szkołach zawodowych o kierunkach mechanicznych. Stałą pracę zawodową podjął w 1972 r., zatrudniając się jako nauczyciel zawodu w zasadniczej szkole zawodowej w K.. Do jego obowiązków należała praktyczna nauka w zakresie zawodu ślusarz-spawacz. Wykonywał obowiązki poprzez wskazanie uczniom jak wygląda spawanie, jakie narzędzia winny być do spawania używane, jak należy się ubrać itp., nadto w skrócie powtarzał teorię, która była nauczana w ramach innych przedmiotów. W 1976 r. przeniósł się do (...) w K.. Przez krótki okres (2 miesiące) pracował jako ślusarz, a później został zatrudniony na stanowisku instruktora praktycznej nauki zawodu. W trakcie zatrudnienia wykonywał czynności tożsame z obowiązkami w szkole zawodowej. Pracę nauczycielską zakończył w lipcu 1978 r. Przez kolejny rok pracował jako ślusarz-spawacz w P., po czym podjął pracę w Hucie (...) na stanowisku monteru urządzeń hutniczych. Pracował w brygadzie kilkuosobowej, której zadaniem był remont urządzeń hutniczych. Brygada usuwała awarie każdego rodzaju i dbała o stan urządzeń hutniczych w celu zapewnienia ciągłości pracy. W 1985 r. powrócił do K. i zatrudnił się w W. S. U. P. E. M.. Praca polegała głównie na montażu urządzeń wentylacyjno-klimatyzacyjnych - spawanie, malowanie minią, montaż kominów wentylacyjnych. Pracował do 1992 r., później został zatrudniony na stanowisku mistrza i wykonywał funkcję kierowniczą. Po zakończeniu pracy w Spółdzielni przez okres około 10 miesięcy powrócił do zawodu nauczyciela. Następnie podjął pracę w branży ubezpieczeniowej i bankowej. W 2009 r. zachorował i od 2010 r. ma uprawnienia rentowe. Aktualnie nigdzie nie pracuje i nie należy do otwartego funduszu emerytalnego. W dniu 15 listopada 2011 r. J. J. złożył wniosek o emeryturę. Pierwsza decyzja została wydana 6 grudnia 2011 roku. Na jej podstawie odmówiono ustalenia prawa z uwagi na brak świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach. Ubezpieczony uzupełnił żądane dokumenty jednak decyzją z 5 stycznia 2012 roku Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. ponownie odmówił świadczenia, tym razem z powodu niemożności zsumowania pracy wykonywanej w szczególnym charakterze z pracą w warunkach szczególnych. Organ rentowy uznał wykonywanie pracy w szczególnym charakterze w okresach: od 30 czerwca 1972 r. do 31 sierpnia 1972 r., od 16 sierpnia 1972 r. do 19 czerwca 1976 r., od 1 września 1976 r. do 31 lipca 1978 r. oraz pracę w szczególnych warunkach w okresach od 17 lipca 1979 r. 31 lipca 1985 r. i od 1 sierpnia 1985 r. do 31 grudnia 1988 r.

Zdaniem sądu okręgowego ubezpieczony nie spełnił warunków przyznania prawa do emerytury, o których stanowi art. 184 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) w zw. z § 1 i 4 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), ani też na podstawie § 15 tego Rozporządzenia w związku z art. 1 pkt 1-7 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (Dz. U. z 1982 r. Nr 3, poz. 19, Nr 25, poz. 287, Nr 31, poz. 214 i z 1983 r. Nr 5, poz. 33). Sąd okręgowy zaznaczył, że Rozporządzenie przewiduje możliwość doliczenia do okresów zatrudnienia w szczególnych warunkach innych okresów pracy. Stanowi o tym § 4 ust. 3., rodzaje prac podlegających łączeniu zostały jednak ściśle określone i jako takie nie mogą podlegać interpretacji rozszerzającej. Przywołany przepis nie wymienia pracy nauczycielskiej. Tym samym nie ma możliwości doliczenia okresu pracy nauczycielskiej do okresu pracy w szczególnych warunkach. Zagadnienie to było wielokrotnie analizowane przez sądownictwo powszechne oraz Sąd Najwyższy. W zgodzie z tym sąd I instancji przyjął, że wykładnia § 15 Rozporządzenia, w zakresie w jakim przepis ten odsyła do § 4 Rozporządzenia, poprzez sformułowanie, że nauczyciel wykonujący pracę nauczycielską nabywa prawo do emerytury za zasadach określonych w § 4 i jest uważany za wykonującego pracę w szczególnym charakterze, powinna prowadzić do przyjęcia, że odesłanie do tychże zasad wcześniejszego przepisu aktu wykonawczego dotyczy warunków przewidzianych w ust. 1 pkt 1 i 3 § 4, tj. że nauczyciel nabywa prawo do emerytury po osiągnięciu wymaganego wieku (55/60) oraz ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnym charakterze - pracy nauczycielskiej. Uwzględniając cytowane orzeczenia Sądu Najwyższego, sąd okręgowy wnioskował, że nie jest dopuszczalna interpretacja, w myśl której nauczyciel miałby prawo do emerytury, której wymagany staż liczony jest łącznie na zasadach określonych w § 4 ust. 3 Rozporządzenia. Sąd okręgowy

zakwestionował przy tym, pogląd ubezpieczonego, jakoby prezentowana wykładnia przepisów była niezgodna z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Nie jest bowiem naruszeniem norm równości i sprawiedliwości różne określenie warunków przechodzenia na emeryturę dla różnych grup zawodowych. Państwo ma jedynie obowiązek zapewnić uprawnionym prawo do uzyskania świadczenia adekwatnego do stanu zdrowia, wieku oraz stażu pracy. Ubezpieczony spełniłby zatem brakujący w jego przypadku, a niezbędny warunek do uzyskania wnioskowanego świadczenia wówczas, gdyby legitymował się 15 letnim okresem wykonywania pracy w szczególnych warunkach, bądź 15 letnim okresem wykonywania pracy w szczególnym charakterze – pracy nauczycielskiej, niedopuszczalne było natomiast zsumowanie wypracowanych przez ubezpieczonego obydwu okresów pracy. Z tych względów zdaniem sądu I instancji nie było potrzeby szerszego omawiania okresu pracy ubezpieczonego w Hucie (...), bowiem jest to problem wtórny wobec zagadnienia łącznego rozpatrywania okresów pracy w szczególnych warunkach i szczególnym charakterze.

Apelację od wyroku złożył ubezpieczony zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego: wykazu A prac w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., poprzez ich błędną wykładnię i stwierdzenie, że niektóre prace wykonywane przez odwołującego nie są pracami w szczególnych warunkach; naruszenie art. 227 k.p.c. polegające na pominięciu wyjaśnienia i ustalenia istotnych dla sprawy okoliczności, poprzez przekroczenie (art. 233 k.p.c.) granic swobodnej oceny dowodów oraz art. 328 § 2 k.p.c., poprzez sporządzenie ogólnego i bardzo lakonicznego uzasadnienia wyroku, bez dokonania kompleksowej i wszechstronnej oceny dowodów, co ma istotny wpływ na rozstrzygnięcie sprawy i uniemożliwia prawidłową ocenę, czy uzasadnienie jest słuszne, czy nie, jak również naruszenie przepisów prawa proceduralnego, poprzez niewypowiedzenie się co do wszystkich przedłożonych do akt sprawy dokumentów. Wskazując na powyższe apelujący wniósł o zmianę wyroku oraz o zmianę zaskarżonej decyzji i zasądzenie od organu rentowego świadczenia emerytalnego poczynawszy od 25 listopada 2011 r. lub uchylene w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi okręgowemu do ponownego rozpoznania. W piśmie uzupełniającym apelację z dnia 9 sierpnia 2012 r. ubezpieczony wskazał, że w okresie od 25 czerwca 1976 r. do 31 sierpnia 1978 r. wykonywał w Zakładzie (...) S.A. w K. pracę w warunkach szczególnych na stanowisku ślusarza, a następnie instruktora praktycznej nauki zawodu. Na tą okoliczność przedłożył świadectwo pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze z dnia 6 sierpnia 2012 r. Natomiast w piśmie z dnia 5 października 2012 r. wykazywał dodatkowo okres pracy w Hucie (...) od 17 lipca 1979 r. do 31 lipca 1985 r. oraz pracy w (...) Szkole (...) od 1 października 1992 r. do 3 sierpnia 1983 r., załączając świadectwo pracy w warunkach szczególnych oraz zaświadczenie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja ubezpieczonego nie zasługuje na uwzględnienie. Sąd okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń w sprawie oraz prawidłowej oceny prawnej, które sąd apelacyjny w całości podziela i przyjmuje za własne bez potrzeby ich powielania. W ocenie sądu apelacyjnego pisemne uzasadnienie zaskarżonego wyroku wyczerpuje wymogi, o których mowa w art. 328 § 2 k.p.c.

Syntetycznie ujmując stan sprawy, zakreślić należy, że ubezpieczony J. J., który w dniu 25 listopada 2011 r. ukończył 60 lat domaga się przyznania mu prawa do emerytury w wieku niższym od powszechnego wieku emerytalnego, w związku z okresami pracy w warunkach szczególnych i w szczególnym charakterze. Organ rentowy odmówił prawa do świadczenia, uznając wykonywanie pracy w szczególnym charakterze jako nauczyciel przez 5 lat 9 miesięcy i 20 dni oraz pracy w szczególnych warunkach w wymiarze 9 lat 5 miesięcy i 15 dni. Okoliczności te nie były sporne, natomiast w apelacji J. J. wykazywał ponadto, że od 25 czerwca 1976 r. do 31 sierpnia 1976 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach jako ślusarz, zaś od 1 września 1976 r. do 31 sierpnia 1978 r. jako instruktor praktycznej nauki zawodu wykonywał prace szlifowania lub ostrzenia wyrobów i narzędzi metalowych oraz polerowania mechanicznego, prace przy spawaniu i wycinaniu elektrycznym, gazowym i kontrolę międzyoperacyjną, kontrolę jakości produkcji i usług oraz dozór inżyniersko-techniczny w oddziałach i wydziałach, w których wykonywane są prace z wykazu A. Dodatkowo też przedłożył świadectwo pracy w warunkach szczególnych z okresu zatrudnienia w Hucie (...) oraz zaświadczenie o wykonywaniu pracy nauczyciela praktycznej nauki zawodu w okresie od 1 października 1992 r. do 3 sierpnia 1993 r. Po rozważeniu, sąd apelacyjny uznał, że okoliczności te nie mają jednak wpływu na rozstrzygnięcie

w sprawie. Trafność rozstrzygnięcia sądu okręgowego zasadza się na kluczowym dla sprawy stanowisku, że przy ustalaniu prawa do wcześniejszej emerytury, co do zasady nie jest możliwe zliczanie okresów pracy nauczyciela z innymi okresami pracy nawet uznanymi w myśl Rozporządzenia za okresy pracy w szczególnym charakterze (lub w szczególnych warunkach). Przedstawione zasady, szczegółowo wyjaśnione już przez sąd i instancji, w pełni podzielane przez skład rozpoznający sprawę, wynikają z utrwalonego orzecznictwa (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 1986 r., III UZP 56/85 (OSNCP 1986 nr 12, poz. 203, jak również orzecznictwo powołane w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku). Warto przy tym powołać się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 lipca 2003 r., II UK 323/02 (OSNP 2004 nr 11, poz. 197), wydany w sprawie o tzw. nauczycielską emeryturę. W uzasadnieniu Sąd Najwyższy wskazał jasno, powołując się także na wykładnię historyczną, że po wejściu w życie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wyraźnie zarysowują się dwa odrębne systemy emerytalne nauczycieli, wywodzące się z potraktowania pracy nauczycielskiej jako zatrudnienie w szczególnym charakterze: pierwszy, związany z wykonywaniem pracy w szczególnym charakterze określonej w rozporządzeniu, i drugi, w którym warunki emerytalne regulowane są przepisami odrębnymi. Nauczyciele urodzeni w okresach wskazanych w art. 32 ustawy, mogą więc nabyć prawo do emerytury na zasadach określonych w § 4 rozporządzenia, czyli po osiągnięciu wieku wynoszącego 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn i okresu zatrudnienia, odpowiednio 20 i 25 lat, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach, przy czym pracę nauczycielską wymienioną w art. 1 pkt 1-7 ustawy - Karta Nauczyciela, określoną w tej ustawie jako praca zaliczona do pierwszej kategorii zatrudnienia, uważa się za pracę w szczególnym charakterze. Jeśli zaś chodzi o drugi system, nie ulega wątpliwości, że chodzi tu o art. 88 ust. 1 ustawy Karta Nauczyciela, zgodnie z którym nauczyciel może przejść na emeryturę po wykazaniu 30-letniego okresu zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze, lub 25-letniego okresu zatrudnienia, w którym przez co najmniej 20 lat wykonywał pracę w szczególnym charakterze w szkolnictwie specjalnym. Przez pracę nauczyciela wykonywaną w szczególnym charakterze należy rozumieć - przez odwołanie się do ogólnej definicji nauczyciela zawartej w art. 3 pkt 1 Karty - pracę wykonywaną w charakterze nauczyciela, wychowawcy lub innego pracownika pedagogicznego w przedszkolu, szkole lub innej placówce wymienionej w art. 1 ust. 1 ustawy (por. uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 1984 r., III UZP 8/86, OSNCP 1986 nr 12, poz. 193, oraz wyroki z dnia 21 sierpnia 1985 r., II URN 117/85, niepublikowany, z dnia 12 lutego 1985 r., II UR 2/85, OSNCP 1985 nr 10, poz. 161 oraz uchwałę z dnia 23 stycznia 1986 r., III UZP 56/85, wyżej powołaną). Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. przewiduje w § 15 szczególną regulację, według której nauczyciel, wychowawca lub inny pracownik pedagogiczny wykonujący pracę nauczycielską wymienioną w art. 1 pkt 1-7 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r., określoną w tej ustawie jako praca zaliczona do pierwszej kategorii zatrudnienia, nabywa prawo do emerytury na zasadach określonych w § 4 i jest uważany za wykonującego pracę w szczególnym charakterze. Nabycie prawa do emerytury na podstawie tego przepisu uzależnione więc zostało od dwóch podstawowych warunków: praca wykonywana przez nauczyciela powinna być określona w art. 1 pkt 1-7 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. i ponadto powinna kwalifikować się do pierwszej kategorii zatrudnienia. Dopiero wtedy nauczyciel jest w rozumieniu § 15 rozporządzenia uważany za wykonującego pracę w szczególnym charakterze. Przepis § 15 rozporządzenia nie przewiduje możliwości zaliczenia nauczycielom do okresów pracy w szczególnym charakterze jakichkolwiek innych okresów zatrudnienia. Skoro tak, to w okolicznościach tej sprawy ubezpieczony bezspornie nie wykazał wymaganego stażu 15 lat pracy w szczególnym charakterze, bowiem wykazany przez niego okres zamyka się w przedziale od 30 czerwca 1972 r. do lipca 1978 r.

J. J. nie wykazał również, aby przez okres 15 lat wykonywał pracę w szczególnych warunkach na stanowiskach zawartych w wykazie A do rozporządzenia. W tym aspekcie podkreślenia wymaga, że przewidziane w art. 32 ustawy o emeryturach i rentach prawo do emerytury w niższym niż określony w art. 27 tej ustawy wieku emerytalnym jest ściśle związane z szybszą utratą zdolności do zarobkowania z uwagi na szczególne warunki lub szczególny charakter pracy. Praca taka, świadczona stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy, przyczynia się do szybszego obniżenia wydolności organizmu, stąd też wykonująca ją osoba ma prawo do emerytury wcześniej niż inni ubezpieczeni. Prawo to stanowi przywilej i odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 27 ustawy, a zatem regulujące je przepisy należy wyklądać w sposób gwarantujący zachowanie celu uzasadniającego to odstępstwo (między innymi wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2007 r., I UK 258/06, OSNP 2008 Nr 5-6, poz. 81; z dnia 17 września 2007 r., III UK 51/07, OSNP 2008 Nr 21-22, poz. 328; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 62/07, Lex Nr 375653; z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 66/07, Lex Nr 483283; z dnia 13 listopada 2008 r., II UK

88/08, niepublikowany; z dnia 5 maja 2009 r., I UK 4/09, Lex Nr 509022). Wyłącznie więc tego rodzaju czynności pracownicze, które są wykonywane w warunkach bezpośrednio narażających na szkodliwe dla zdrowia czynniki, na stanowisku określonym w wykazie, kwalifikują pracę jako wykonywaną w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Wskazany podział i katalog stanowisk objętych wykazami A i B do rozporządzenia nie mają przy tym charakteru przypadkowego. Znaczące są stopień uciążliwości owych czynników oraz wymagania wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne i otoczenia. Jedynie jeśli czynności te wykonywane są stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, to okres wykonywania tej pracy jest okresem pracy uzasadniającym prawo do świadczeń na zasadach przewidzianych w Rozporządzeniu.

W konsekwencji powyższych ocen, trudno również podzielić zapatrywanie, że praca nauczyciela praktycznej nauki zawodu, jest tożsama z pracą na stanowisku związanym wyłącznie z wykonywaniem takiego zawodu lub też pracą na stanowisku związanym z kontrolą międzyoperacyjną, kontrolą jakości produkcji i usługi oraz dozoru inżyniersko-technicznego na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie (nie w celach szkoleniowych). Założenie takie jedynie umocniły zeznania ubezpieczonego, który przyznał, że jako nauczyciel zawodu miał za zadanie nauczyć uczniów spawania, w tym przeprowadzał krótkie powtórzenie teorii, pozakazywał jak trzymać urządzenie, jak należy się ubrać do spawania, pozycje spawania w zależności od przedmiotu, który podlega spawaniu. Już z tego wynika, że jego obowiązki pracownicze nie były, i z założenia nie mogły być tożsame z obowiązkami spawacza, ani też kontrolującego pracę spawacza. Niezależnie od powyższego, przyjmując nawet, że ubezpieczony pracował w szczególnych warunkach w (...) s.a. wK.w okresie od 31 sierpnia 1976 r. do 31 sierpnia 1978 r., to uwzględniane dotychczas okresy pracy w szczególnych warunkach i liczone rozłącznie okresy pracy w szczególnym charakterze, nadal nie prowadzą do pożądanego stażu 15 lat w zakresie którejkolwiek z tych kategorii, co oznacza, że J. J. nadal nie spełnia przesłanek o których stanowi § 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia, a tym samym nie jest uprawniony do emerytury w oparciu o art. 32 ust. 1 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emerytach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Sąd apelacyjny nie znalazł zatem usprawiedliwionych podstaw do uwzględnienia twierdzeń i wniosków apelacji i w oparciu o art. 385 k.p.c. orzekł o jej oddaleniu.